

Spaanse Kokmeeuwen in Noord-Nederland

Klaas van Dijk

Op 26 juni 2011 zag ik in het Boeremapark in Haren een Kokmeeuw *Larus ridibundus* met een blauwe kleuring, die in Spanje was geringd. Het was mijn eerste waarneming in Nederland van een Kokmeeuw met een Spaanse ring. Twee jaar later, op 30 juni 2013, zag Henri Zomer in het Boeremapark een tweede gekleurde Kokmeeuw uit Spanje. Daarnaast zaten in 2012 elders in de provincie nog twee Kokmeeuwen die in Spanje waren gekleurd. Dit alles was aanleiding voor het maken van een overzicht met gevallen in Noord-Nederland van Kokmeeuwen met een Spaanse ring. Hiervoor is gebruikgemaakt van jaarverslagen van de Spaanse Ringcentrale (1986 t/m 2007), van gegevens uit de databank van het Vogeltrekstation (gebied Noord-Nederland, periode 1950 - februari 2008, gebruikt voor Van Dijk & Oosterhuis 2010) en van aanvullende informatie van ringers en vogelaars. Het overzicht is compleet voor Noord-Nederland (de provincies Groningen, Friesland en Drenthe). Voor een beter begrip van de situatie wordt ook ingegaan op de rest van Nederland.

Gevallen in Groningen

Beide waarnemingen in het Boeremapark hadden betrekking op adulten in 100% zomerkleed. De eerste vogel (Icona 5115372 met blauw NB32) was op 20 december 2009 als 1e kj. geringd in de diertuin in Barcelona (41°23'N; 02°11'O). Op 26 juni 2011 zag ik hem in het Boeremapark (afstand 1350 km, richting noord), maar hij is hier later nooit meer gezien. Wel zag ik de vogel in het voorjaar erna, op 13 en op 16 maart 2012, in Vinkhuizen in de stad Groningen (ruim 8 km naar NW; in 100% zomerkleed). In de tussenliggende winter zat de vogel in Spanje, want hij werd op 12 januari 2012 in de diertuin van Barcelona gezien.

De tweede vogel (Icona 4109314 met geel N329) was op 5 maart 2006 als na 2de kj. geringd op een vuilstort bij Salamanca (40°59'N; 05°41'W). Hij werd hier op 23 en 31 december 2007 opnieuw gezien, vervolgens op 19 en 26 januari 2010 op de vuilstort bij Zamora (41°27'N; 05°48'W; 51 km naar noord) en daarna, op 4 april 2010, bij Lommel (België, een paar km van de grens met Nederland, gefotografeerd). Op 5 december 2010 en op 9 december 2012 werd de vogel weer bij Salamanca gezien. Op 30 juni 2013 zat de vogel in het Boeremapark (afstand 1640 km van de ringlocatie, richting NO). De vogel was slechts kort ter plaatse (foto 1).

De twee andere waarnemingen uit 2012 zijn eveneens aflezingen van gekleurde vogels. Op 4 augustus 2012 zat in de haven van Lauwersoog een adult met blauw NC40 (Icona 5107873, gefotografeerd). De vogel

werd hier ook gezien op 3 september en op 6 en 17 november. In 2013 werd de vogel opnieuw in Lauwersoog gezien, op 16 augustus en op 5 en 20 september. De vogel was op 17 januari 2012 als na 2de kj. in de diertuin van Barcelona geringd (afstand 1370 km).

Op 9 augustus 2012 zat een adult met geel N109 (Icona 4109327) op het Heeresmeer bij Nieuwe Pekela (gefotografeerd). De vogel was op 24 december 2006 als na 1e kj. geringd op de vuilstort bij Salamanca en hij werd hier daarna gezien op 31 december 2006, op 2, 23 en 31 december 2007 en op 27 januari 2008. Op 12 december 2009 zat de vogel op de vuilstort van Colmenar Viejo bij Madrid (40°39'N; 03°43'W, 170 km naar west). De afstand tussen de ringplaats en het Heeresmeer is 1645 km (richting NO).

Een al wat ouder geval staat in de eerste aflevering van de ringrubriek (Gors 24 (1996): 18-19). Op 3 en 7 augustus 1993 zat op een hoogwatervluchtplaats op Rottumerplaat een adult met een vleugelmerk (Icona 4035475 met geel HA). De vogel was op 21 februari 1993 als na 2de kj. geringd op de vuilstort bij Colmenar Viejo (afstand 1625 km). De vogel is later weer in Spanje gezien, op 17 en 24 november 1993 en op 29 november 1994 bij Colmenar Viejo en in december 1994 bij de vuilstort van Pinto (45 km naar zuid).

Tot slot zagen verschillende vogelaars op diverse dagen tussen 4 en 14 juli 2007 een adult met een Spaanse ring in en rond een broedkolonie in Delfzijl. De vogel

Foto 1. In Spanje geringde Kokmeeuw (geel N329 met Icona 4109314) in het Boeremapark in Haren, 30 juni 2013

Foto: Henri Zomer.

droeg een Icona-ring maar er is twijfel over de juistheid van het ringnummer.

Gevallen in Drenthe en Friesland

Ik ken geen meldingen uit Drenthe, maar uit Friesland zijn verschillende meldingen van Kokmeeuwen met een Spaanse ring. Hieronder zitten diverse aflezingen van vogels met een vleugelmerk. Bovendien is er in Friesland een zeker broedgeval (Koopman 2002). Het is een vangst op 31 mei 2000 van een broedvogel op het nest in een kolonie dakbroedende Kokmeeuwen in Leeuwarden (Icona 4001063, geringd bij Madrid op 18 december 1994 als 2de kj., afstand 1595 km).

Verder zijn er twee dode Kokmeeuwen met een Spaanse ring gevonden: op 15 september 2000 bij Franeker (geringd bij Madrid op 2 februari 1997 als 2de kj.) en op 4 oktober 1995 bij Cornwerd (verkeersslachtoffer). De laatste droeg ook een vleugelmerk (geel 57). Hij was ruim twee jaar eerder, op 5 april 1993, ook al eens bij Workum gezien. Bij Workum werd op 9 maart en 20 april 1993 een tweede vogel met een vleugelmerk

(geel 42) gezien. Beide vogels waren op 21 november 1992 bij Madrid als na 1e kj. geringd. Een derde vogel met een vleugelmerk (wit YO, geringd op 20 februari 1994 bij Madrid als na 2de kj.) werd op 19 april 1996 bij Oudebildtzijsl gezien. In Friesland zijn geen waarnemingen van vogels met een blauwe of met een gele kleuring.

Rest van Nederland

Elders in Nederland zijn vier vogels met een blauwe kleuring gezien en één vogel met een gele kleuring. Dit zijn alle waarnemingen van vogels van deze projecten. Beide projecten (blauwe kleuringen bij vogels uit Barcelona en gele kleuringen bij vogels uit Salamanca) lopen pas een paar jaar. Daarnaast vermelden de jaarverslagen van de Spaanse Ringcentrale iets meer dan tien gevallen uit de rest van Nederland.

In het Deltagebied is een tweede zeker broedgeval vastgesteld. Op 11 april 2005 zag Roland-Jan Buijs in een broedkolonie op Tholen een baltsende Kokmeeuw met een Spaanse ring (Icona 5037992, geringd bij Madrid op 10 november 1991 als na 1e kj.). Dezelfde vogel

Foto 2. In Spanje geringde Kokmeeuw (blauw NB79 met Icona 5102463) in Leiden, 21 januari 2012
Dezelfde vogel staat op foto 3.

Foto: Maarten van Kleinwee

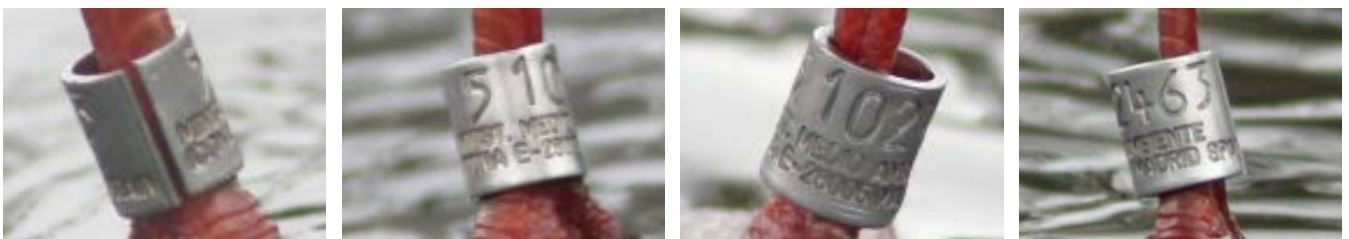

Foto 3. In Spanje geringde Kokmeeuw (blauw NB79 met Icona 5102463) in Voorburg, 16 februari 2012
Dezelfde vogel staat op foto 2.

Foto's: Martin van de Reep

zag hij hier in mei 2006 bij een nest met twee kleine jongen. Verder zag hij op 30 mei en op 12 juni 1997 op de vuilstort bij Bergen op Zoom een tweede vogel met een Spaanse ring (Icona 4020569, geringd op 14 februari 1993 bij Madrid als na 2de kj.). Op 1 mei 1996 zag Kees de Kraker bij de broedkolonie op de Hompelvoet (Grevelingenmeer) dat een Kokmeeuw met een Spaanse ring (Icona 4061039, geringd bij Madrid op 27 november 1994 als na 1e kj.) uit de lucht werd gepakt door een daarin gespecialiseerde Kleine Mantelmeeuw *Larus fuscus*. Daarnaast staan in de jaarverslagen van de Spaanse Ringcentrale verschillende aflezingen

van Kokmeeuwen met een Spaanse ring in de grote broedkolonie Kokmeeuwen in het Zwillbrocker Venn in Duitsland, net over de grens bij Groenlo. Op 5 mei 2004 zaten hier twee vogels, beide waren geringd bij Madrid, in oktober 1994 en in februari 1997. Op 27 mei en 2 juni 2006 zat er een andere vogel (Icona 5055696). Deze Kokmeeuw was op 17 september 1998 als 1e kj. geringd in de Marismas del Odiel aan de Spaanse zuidkust (37°16'N; 06°55'W), afstand 1955 km, richting NNO. Verder is er uit de broedtijd nog een vondst op 18 mei 1995 van een verkeersslachtoffer bij Giethoorn (geringd bij Madrid op 18 december 1993 als 1e kj.).

Ook in de (na)zomer zijn er verschillende dode vogels met een Spaanse ring gevonden: op 9 juli 2005 op de Kreupel, op 20 juli 2002 op de Houtribdijk en op 15 augustus 1995 bij Roosendaal. Het laatste geval was een botulismeslachtoffer (Icona 4057186, geringd op 20 november 1993 bij Madrid als na 1e kj.). Een Kokmeeuw uit Barcelona (Icona 5107856 met blauw NC22, geringd op 26 december 2010 als na 1e kj.) werd in 2011 (op 28 juli en op 13 en 18 augustus), in 2012 (op 5 augustus en op 4 september) en in 2013 (op 13 september) gezien bij Oude Zeug (Wieringermeer). In de tussenliggende winters zat de vogel weer in Barcelona (waarnemingen tussen 30 november 2011 en 24 februari 2012 en tussen 2 december 2012 en 8 februari 2013). Bij Oude Zeug zat de vogel in een grote groep van ruiende Kokmeeuwen. Een andere vogel uit Barcelona (Icona 5107870 met blauw NC36, geringd op 5 januari 2012 als na 2de kj.) werd op 6 augustus 2013 bij Bunschoten-Spakenburg gezien. Nog een andere vogel uit Barcelona (Icona 5102473 met blauw NB89, geringd op 14 februari 2010 als na 2de kj.) werd op 22 augustus 2013 op Tholen gezien. Deze vogel werd op 11 maart 2011 in Frankrijk gezien, bij Viriat, ten noord-oosten van Lyon.

's Winters worden nauwelijks Kokmeeuwen met een Spaanse ring in Nederland gezien. Een uitzondering is een aflezing van blauw NB79 (Icona 5102463) op 21 januari 2012 in Leiden (foto 2) en op 11, 14 en 16 februari 2012 in Voorburg (foto 3). De vogel was op 13 februari 2010 als 2de kj. in Barcelona geringd (met een waarneming van tien dagen later uit een nabijgelegen park) en zat in de daarop volgende winter, op 20 december 2010, aan de kust bij Peñíscola (40°21'N; 00°24'O, 190 km ZW van Barcelona). Verder zat op 25 februari 2012 een gekleurde Kokmeeuw uit Spanje in Rotterdam (Icona 4066447 met geel N333, gefotografeerd). Deze vogel was op 20 december 2009 als 2de kj. bij Salamanca geringd en zat vervolgens op 6 en 12 februari 2010 bij Madrid. Daarnaast zag René Oosterhuis op 29 februari 2000 in Arnhem een Kokmeeuw met een Spaanse ring (Icona 4066181, geringd bij Madrid op 9 februari 1997 als na 2de kj.). Drie weken later, op 20 maart, zag hij dezelfde vogel in Denemarken, in Utterslev Mose bij Kopenhagen. Een tweede vogel (Icona 4035278, geringd bij Madrid op 2 februari 1997) zat op 30 november en op 3, 4 en 5 december 2000 in Arnhem.

Discussie

De beide zekere broedgevallen in Leeuwarden en op Tholen geven aan dat in Nederland Kokmeeuwen broeden die in de wintermaanden in Spanje zijn geringd. Dit zal ook gelden voor de drie vogels die in de broedkolo-

nie in het Zwillbrocker Venn zijn gezien. De kolonie ligt net over de grens met Duitsland, maar de broedvogels foerageren deels in Nederland. De Kokmeeuw op de Hompelvoet zal eveneens een lokale broedvogel zijn. Gezien de locatie (broedkolonies in de nabije omgeving), gezien de details (gezonde adulten in 100% zomerkleed) en gezien de waarneemdata gaat het bij de vogels in het Boeremapark vermoedelijk eveneens om broedvogels uit de nabije omgeving (categorie 'waarschijnlijke broedvogel', conform de definitie in Van Dijk & Oosterhuis 2010). Hetzelfde geldt voor de vogel die op de vuilstort van Bergen op Zoom is gezien, want destijds foerageerden hier veel broedvogels uit grote kolonies uit de omgeving. Vermoedelijk zijn de twee vogels die in de tweede helft van april in Friesland zijn gezien, en de vogel die bij Giethoorn werd gevonden, eveneens lokale broedvogels. Verder zijn er diverse waarnemingen uit het broedseizoen uit landen rond de Oostzee van Kokmeeuwen die in de wintermaanden in Spanje waren geringd (Jaarverslagen Spaanse Ringcentrale, SEO-Salamanca 2012). De voorjaarswaarneming in Arnhem van de vogel die drie weken later in Denemarken werd gezien, is een aanwijzing dat zulke vogels tijdens de voorjaarsstrek een tussenstop in Nederland kunnen maken. Het is onbekend waar deze vogel heeft gebroed, maar in 2013 werden in de broedkolonie Holmesø (Brøndby Strand bij Kopenhagen) twee gekleurde Kokmeeuwen uit Spanje gezien (Jesper Brinkmann Nielsen), een vogel met een gele kleuring (Salamanca) en een vogel met een blauwe kleuring (Barcelona).

Verder zijn in augustus praktisch alle adulten in de provincie Groningen actief in de slagpenrui. Het is daarom aannemelijk dat het bij de drie andere zekere Groningse gevallen om ruiers gaat. Elders (Van Dijk 2011) heb ik aannemelijk gemaakt dat zulke vogels tijdens de periode van de slagpenrui (juli-oktober) geen trekgedrag vertonen. Ik denk daarom dat het gaat om vogels die hier tijdens de slagpenrui verblijven en die 's winters in Spanje zitten. Ik heb tal van aflezingen waaruit blijkt dat zowel Nederlandse broedvogels als broedvogels uit het Oostzegebied de periode van de slagpenrui in Groningen doorbrengen, zie ook Van Dijk (2011). Het is dus onduidelijk of het bij de drie Groningse gevallen in augustus om Nederlandse broedvogels gaat of om broedvogels van elders. Andere waarnemingen in de zomermaanden, met name de aflezingen van een vogel bij Oude Zeug, de aflezingen van vogels bij Bunschoten en op Tholen en de vondst van een dode vogel bij Roosendaal, geven aan dat meer Kokmeeuwen met een Spaanse ring de ruiperiode in Nederland doorbrengen.

Tot slot is het bijna geheel ontbreken van waarnemingen van na begin december en voor midden februari een aanwijzing dat Kokmeeuwen met een Spaanse ring niet of nauwelijks in Nederland overwinteren, zeker gezien de hoge afleesinspanning in deze tijd van het jaar. De ringdata maken duidelijk dat veel vogels tijdens de wintermaanden in Spanje zijn geringd en dat er variatie is tussen de jaren waarin de vogels zijn geringd. Deze variatie komt door een wisselende inspanning van de Spaanse ringers (tabel 1). In de jaren negentig was er een project waarbij veel Kokmeeuwen op vuilstorten rond Madrid werden geringd met vleugelmerken (Palomares *et al.* 1997). Hier overwinterden in de jaren negentig tot meer dan 70.000 Kokmeeuwen (Cantos *et al.* 1993). Mijn aflezing van blauw NB32 in het Boeremapark was de eerste waarneming in Nederland van een vogel van dit project. Men is in november 2009 gestart en tot aan maart 2013 werden 148 Kokmeeuwen gekleurnd. Zes hiervan zijn in Nederland gezien (twee in Groningen); in totaal zijn er waarnemingen van 35 vogels uit 16 landen buiten Spanje (ICO, Raül Aymí). Van het project bij Salamanca zijn drie vogels in Nederland gezien (twee in Groningen). Ook hier zijn relatief geringe aantallen geringd en ook hier zijn er meldingen uit allerlei landen (SEO-Salamanca 2012).

jaar	N nestjong	N volgroeid
1986	8	108
1987	0	79
1988	3	65
1989	12	57
1990	1	181
1991	30	220
1992	31	516
1993	50	1296
1994	35	1384
1995	72	166
1996	39	273
1997	104	750
1998	149	269
1999	100	203
2000	141	124
2001	158	142
2002	224	107
2003	465	95
2004	480	171
2005	410	172
2006	257	442
2007	350	196
totaal	3119	7016

Tabel 1. Jaarlijks aantal geringde Kokmeeuwen in Spanje in 1986-2007 (Jaarverslagen Spaanse Ringcentrale). Een jaar loopt van 1 januari-31 december. Nestjongen zijn niet-vliegvlugge kuikens, volgroeide vogels hebben een onbekende geboorteplaats.

Veel van het vroegere ringonderzoek is gebaseerd op terugmeldingen van dode vogels en er zijn zelfs studies (Paradis *et al.* 1998, verwerkt in Wernham *et al.*

2002) waarbij alleen terugmeldingen van dode vogels werden geanalyseerd. Voor Nederland geldt min of meer hetzelfde. Zo staan in Speek & Speek (1984) erg veel waarnemingen in Spanje van Kokmeeuwen die als nestjong in Nederland waren geringd, met daaronder ook vogels die in Groningen waren geboren. Bijna altijd zijn het terugmeldingen van dode vogels, vaak van vogels die werden doodgeschoten. De situatie is flink veranderd, want tegenwoordig heeft het leeuwendeel van de waarnemingen betrekking op aflezingen in het veld van levende en gezonde vogels. Hierdoor zijn vervolgwaaarnemingen mogelijk en bovendien wordt nu beter gekeken naar status en gedrag (bijvoorbeeld of sprake is van een broedvogel of van een vogel in de slagpenrui). Al met al komt er daardoor meer inzicht in bewegingen en gedragingen van Kokmeeuwen. Wel was het lastig om een compleet beeld te krijgen. Bij Kokmeeuwen lopen tal van kleurringprojecten en er is geen centrale databank. Bovendien zijn veel aflezingen van een Spaans project uit de jaren negentig nog niet gepubliceerd. Ik hoop dat deze gegevens alsnog worden gepubliceerd.

Dankwoord

Veel dank is verschuldigd aan de ringers en melders en aan alle anderen die behulpzaam waren bij de samenstelling van dit artikel. Het gaat om: Carlos Andrés, Raül Aymí, Raül Aymí Cubells, Lucia Bence, Miguel Blanco, Bootsma, familie Bosma, Henri Bouwmeester, André Boven, Jesper Brinkmann Nielsen, Roland-Jan Buijs, P. Crouzier, Sander Elzerman, Luis Fernández, Delfín González, Ángel González Mendoza, José Luis Greño, Antonio Gutierrez, Gerrit Hazenhoek, Derick Hiemstra, Tseard Hiemstra, Rob Hoeben, Henk van Huffelen, ICO, Jan de Jong (Joure), Giny Kasemir, Leon Kelder, W. Keuning, Maarten van Kleinwee, Emo Klunder, Klaas Koopman, Kees de Kraker, Vicente López Alcázar, Manuel Lorenzo, Date Lutterop, Frank Majoor, Javier Marchamalo, Alex Mascarell Llosa, Benny Middendorp, Hans van Muiswinkel, Jeroen Nagtegaal, René Oosterhuis, Didier Plu, Ricardo Ramos, Martin van de Reep, Juan M. Ruiz, SEO-Salamanca, Kees Varwijk, Dick Veenendaal, Ko Veldkamp, Fred Visscher, Rob Voesten, Holmer Vonk, Otto de Vries, Stef Waasdorp, Luc De Waele, Henri Zomer, Jan Zorgdrager en iedereen waarvan de naam niet kon worden achterhaald.

Summary

This paper presents an overview of records in The Netherlands of Black-headed Gulls *Larus ridibundus* that were ringed in Spain. The records were derived from annual reports of the Spanish Ringing Centre (1986-2007), from a file of Vogeltrekstation Arnhem (northern

part of The Netherlands, 1950-2008), and from files of birds colour-ringed in Barcelona and in Salamanca, supplemented by observations of bird-watchers. All records concerned birds ringed in Spain outside the breeding season. No birds were reported from Drenthe and six were reported from the province of Groningen. Six birds from Barcelona (blue colour-rings) and three birds from Salamanca (yellow colour-rings) were seen in The Netherlands.

The records in The Netherlands can be divided into four groups: (1) breeding birds; (2) moulting birds; (3) passage migrants; (4) winter visitors. There were two cases of confirmed breeding: a bird trapped on the nest in Leeuwarden in 2000 (ringed near Madrid in December 1994), and a bird seen with small chicks in a breeding colony at Tholen in 2006 (ringed near Madrid in November 1991). Besides, breeding was very likely for an adult in a breeding colony at Hompelvoet (1 May 1996), for an adult seen at the rubbish dump near Bergen op Zoom (30 May and 12 June 1997), and for three adults seen in May in the breeding colony at Zwillbrocker Venn in Germany (birds of this breeding colony also forage in The Netherlands). Breeding was likely for several other records as well, including for at least five birds from the northern part of The Netherlands. There were at least seven birds recorded during the period of wing moult, including individuals seen in different years at Lauwersoog (2012 and 2013) and at Oude Zeug (2011, 2012, 2013). It seems likely that such birds spend the period of primary moult in The Netherlands and that they winter in Spain. There was no information about their breeding areas. There were a few records of passage migrants during spring and (late) autumn, including a bird seen by the same observer in Arnhem on 29 February 2000 and in Copenhagen on 20 March 2000. There were almost no records of birds wintering in The Netherlands, despite intensive ring reading activities throughout the country in this period of the year. An exception to this rule was a record in January-February 2012 in Leiden and Voorburg (photos 2, 3). All in all, the results revealed that birds with Spanish rings in The Netherlands either concern local breeding birds or birds breeding in countries around the Baltic Sea.

There are many recoveries in Spain of birds ringed as chicks in The Netherlands (summarized in Speek & Speek 1984), but almost all concerned birds reported dead. The situation has changed dramatically, as the large majority of the records in my paper concern sightings of birds seen alive, in quite a few cases of birds with several sightings. There were also several records

with additional information, about breeding status for instance. The change is due to a strong increase in ring reading activities (often combined with taking pictures), together with an increase in colour-ringing activities. This enables us to get a much better understanding of movements, behaviour and status of individual Black-headed Gulls.

Literatuur

- Cantos, F., A. Fernández & F. Hernández 1993. Evolución y algunos parámetros de la población invernante de Gaviota Reidora en Madrid. *Butll. GCA* 10: 25-31.
- van Dijk, K. 2011. Over plaatstrouw van Kokmeeuwen in Nederland tijdens de slagpenruï. *Limosa* 84: 21-25.
- van Dijk, K. & R. Oosterhuis 2010. Herkomst, aantallen en broedsucces van Kokmeeuwen op Griend. *Limosa* 83: 21-35.
- Jaarverslagen 1986-2007 van de Spaanse Ringcentrale. *Ecología* 1 (1987, 313-340) - 22 (2009, 137-229). [in serie, in het Spaans].
- Koopman, K. 2002. Ringen van steltlopers, meeuwen en sterns in 2000. *Twirre* 13: 47-54.
- Palomares, L., B. Arroyo, J. Marchamalo, J. Sainz, & B. Voslamber 1997. Sex- and age-related biometric variation of Black-headed Gulls in Western European populations. *Bird Study* 44: 310-317.
- Paradis, E., S. Baillie, W. Sutherland & R. Gregory 1998. Patterns of natal and breeding dispersal in birds. *Journal of Animal Ecology* 67: 518-536.
- SEO-Salamanca 2012. Resultados de la campaña de gaviotas en el CTRU de Gomecello. 2011-2012. Rapport.
- Speek, B. & G. Speek 1984. Thieme's vogeltrekAtlas. Thieme, Zutphen.
- Wernham, C., M. Toms, J. Marchant, J. Clark, G. Siriwardena & S. Baillie 2002. The migration atlas. Poyser, Londen.

Klaas van Dijk – Groningen
klaas.vdijk@hetnet.nl